

Magyar Helsinki Bizottság

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG

2015. ÉVI

KÖZHASZNÚSÁGI BESZÁMOLÓ SZÖVEGES MELLÉKLETE

Az emberi jogok tiszteletben tartása a rendvédelmi szervek és az igazságszolgáltatás gyakorlatában

- **A romák törvény előtti egyenlősége a bírósági eljárásokban és a büntetés-végrehajtásban**

A többéves projekt célja a romák elleni hátrányos megkülönböztetés feltérképezése és a hátrányos megkülönböztetés elleni küzdelem volt az előzetes letartóztatás, a büntetéskiszabás, illetve a büntetés végrehajtás kapcsán. 2015-ben a projekt keretében egyebek mellett útmutatót írtunk a diszkriminációmentes büntetés-végrehajtási bánásmód elősegítéséhez, amelyet számos állami szervezethez eljuttatunk, valamint információs grafikákat készítettünk a 2014-es kutatás eredményeinek minél közérthetőbb ismertetéséhez.

Támogató: Budapesti Nyílt Társadalom Intézet Alapítvány

- **Tisztességes eljáráshoz való jog a büntetés-végrehajtási intézetek fegyelmi eljárásaiban**

A többéves projekt célja a fogvatartottak elleni fegyelmi eljárásokra vonatkozó szabályozás hiányosságainak és a gyakorlatban felmerülő problémáknak a feltérképezése volt, valamint ajánlások megfogalmazása a tisztességes eljárás követelményének érvényesülése érdekében. 2015-ben az előző év kutatásain alapuló javaslatcsomagot készítettünk és juttatunk el a büntetés-végrehajtási szervezet számára.

Támogató: Nyílt Társadalom Alapítványok Hálózata

- **Az OPCAT-nak megfelelő jogi szabályozás előmozdítása**

2015-ben a Helsinki Bizottság kétnapos látogatást szervezett az ENSZ Kínzás Elleni Bizottságán belül működő, a kínzás megelőzésére létrehozott albizottság két tagja számára, hogy megismerkedhessenek a működését az ombudsmani hivatalon belül 2015-ben megkezdő Nemzeti Megelőző Mechanizmus tevékenységével, és a kínzás megelőzésének hazai helyzetével. 2015 végén a bizottság a mechanizmus mellett működő Civil Konzultációs Testület más tagjaival együtt megkezdte a mechanizmus első jelentéseinek módszertani elemzését.

Támogató: Nyílt Társadalom Alapítványok Hálózata

- **Az előzetes letartóztatás reformja Közép-Kelet Európában és a volt szovjet tagállamokban, jó gyakorlatok bemutatás**

A többéves projekt zárásaként a bizottság a Budapest Intézettel együttműködve egy tanulmányt készített a fogvatartás költségeiről, valamint rövid animációs filmet készített a házi őrizet előnyeinek bemutatására.

Támogató: Nyílt Társadalom Alapítványok Hálózata

- **Az előzetes letartóztatás gyakorlata: az alternatív kényszerintézkedések és a bírói gyakorlat vizsgálata**

A Fair Trials International által koordinált többéves nemzetközi kutatási projekt célja az előzetes letartóztatással kapcsolatos bírói döntéshozatal vizsgálata tíz európai uniós tagállamban. A projekt keretében 2015-ben 100 büntetőügy iratait elemeztük és ügyészekkel valamint bírákkal folytattunk interjúkat az előzetes letartóztatásról. A kutatás eredményeit összefoglaló jelentés alapján véleményeztük az új büntetőeljárás törvény koncepcióját, továbbá javaslatot tettünk a Kúriának az előzetes letartóztatással foglalkozó joggyakorlat-elemző csoport felállítására, amely azóta létre is jött.

Támogató: Európai Bizottság

- **Tisztességes eljárás és arányos szankciók a szabálysértőknek**

A projekt célja a szabálysértési eljárás rendszerszintű hibáinak feltárása és ezek kiküszöbölésére tett javaslatok megfogalmazása. A projekt keretében 2015-ben interjúkat készítettünk az érintett szervek munkatársaival (rendőrök, bírák, ügyészek, büntetés-végrehajtási dolgozók), és három büntetés-végrehajtási intézetben monitoroztuk az elzárásukat töltők fogvatartási körülményeit.

Támogató: Nyílt Társadalom Alapítványok Hálózata

- **Munkacsoport a szabálysértések dekriminalizálásáért**

A projekt 2015 decemberében indult, célja, hogy a területen dolgozó civilszervezetek együttműködésével tegyen a szabálysértési normák és gyakorlatok anomáliái ellen, különös tekintettel a sérülékeny csoportokat, így a hajléktalanokat, a romákat és a szexmunkásokat sújtó diszkriminációra.

Támogató: Nyílt Társadalom Alapítványok Hálózata

- **Regionális kutatás a bántalmazás elleni hatékony fellépésért**

A kétéves projekt célja, hogy több országra kiterjedő kutatással térképezze fel, mik az akadályai a hivatalos személyek által elkövetett bántalmazások megfelelő felderítésének és szankcionálásának, és milyen jó gyakorlatok léteznek ezen a területen. A kutatás Magyarország mellett, egyebek között az Bulgáriára, Németországra, Franciaországra és Belgiumra terjed ki. 2015-ben a magyar és az angol ország jelentés készült el, a további tevékenységekre – így pl. a bántalmazást elszenvedett személyekkel felvett kisfilmek elkészítésére – 2016-ban kerül sor.

Támogató: Nyílt Társadalom Alapítványok Hálózata

- **Nemzetközi kutatás a kínzás megelőzéséről**

A többéves és több kontinens összesen 12 országára kiterjedő kutatási projekt a kínzás gyakoriságában és súlyosságában bekövetkező változásokat vizsgálja 1985 és 2014 között, valamint azokat a tényezőket, amelyek e változásokban szerepet játszottak. A magyar országjelentést a Helsinki Bizottság készítette el, és vitatta meg az érintett állami szervek képviselőivel egy áprilisi konferencián.

Támogató: Association for the Prevention of Torture

- **Közérthető tájékoztatás a jogokról**

A kétéves, öt országra kiterjedő projekt célja, hogy felmérje, miként érvényesül az az uniós irányelvi szabály, amely szerint a fogva tartott gyanúsítottaknak közérthető írásbeli tájékoztatást kell adni a legfontosabb eljárási jogokról. 2015-ben készült el az a kutatási módszertan, amellyel többszáz résztvevőn teszteljük, hogy a jelenleg alkalmazott rendőrségi és büntetés-végrehajtási tájékoztatók alapján az érintettek valóban megértik-e, milyen jogaik és kötelezettségeik vannak egy büntetőeljárásban. A lekérdezésre 2016-ban fog sor kerülni.

Támogató: Európai Bizottság

- **7. cikk – az iratokhoz való hozzáférés**

A projekt iratkutatáson és interjúkon keresztül méri fel, hogy miként érvényesül az az uniós irányelvi rendelkezés, amelynek értelmében a védelemnek hozzá kell férnie az előzetes letartóztatást megalapozó bizonyítékokhoz. 2015-ben a tevékenységek előkészítése, a meglévő anyagok elemzése folyt.

Támogató: Európai Bizottság

- **A tájékoztatáshoz való jogról szóló irányelv átültetésének értékelése**

A 19 tagot számláló JUSTICIA elnevezésű páneurópai nonprofit hálózat tagjaként a bizottság részt vett annak az elemzésnek az elkészítésében, amely azt vizsgálta, hogy az uniós tagállamok megfelelően ültették-e át jogrendszereikben a büntető-eljárásban való tájékoztatáshoz fűződő jogról szóló irányelvet. A kutatási jelentés szakmai vitájára 2016-ban kerül sor.

Támogató: Európai Bizottság

- **Kutatás a sérülékeny terheltek helyzetéről**

A 19 tagot számláló JUSTICIA elnevezésű páneurópai nonprofit hálózat tagjaként a bizottság részt vett annak az elemzésnek az elkészítésében, amely azt vizsgálta, hogy milyen módon érvényesülnek az Európai Bizottság által a sérülékeny csoportokhoz tartozó terheltek büntetőeljárási jogainak biztosításáról kiadott ajánlások az egyes uniós tagállamokban. A kutatási jelentés szakmai vitájára 2016-ban kerül sor.

Támogató: Európai Bizottság

- **SUPRALAT: a terheltek jogainak erősítése a nyomozati szakban gyakorlatorientált ügyvédképzés révén**

A 2015-ben kezdődő, kétéves, több országra kiterjedő projekt célja, hogy képzési anyag kidolgozásával és képzések nyújtásával járuljon hozzá ahhoz, hogy a minél hatékonyabban érvényesüljenek az uniós irányelvekben lefektetett terhelti jogok a nyomozati szakban. A projekt vezető koordinátora a Maastrichti Egyetem.

Támogató: Európai Bizottság

- **Jogalkalmazók képzése az "Ütemterv" irányelvekről**

A Fair Trials International által koordinált projekt fő célja az volt, hogy az EU tagállamaiban gyakorló ügyvédek számára biztosítson képzést a büntetőeljárási jogosítványokra vonatkozó, közös minimumszabályokat rögzítő európai uniós irányelvek hatékony alkalmazásáról. A projekt keretein belül képzési anyag kidolgozására és képzések lebonyolítására került sor. A Magyar Helsinki Bizottság szervezte a Budapesten megrendezett, kétnapos képzést, amelyen közel 40 magyar, horvát, holland és szlovén ügyvéd vett részt.

Támogató: Európai Bizottság

- **Az Európa Tanács e-learning kurzusai a gyűlöletbeszédre és a gyűlölet-bűncselekményekről**

2015-ben a bizottság részt vett Európa Tanács által a gyűlöletbeszédre és a gyűlölet-bűncselekményekre vonatkozó, ügyészek és bírák számára készülő e-learning kurzusok összeállításában, együttműködve többek között a Legfőbb Ügyészség által kijelölt két ttorral.

Támogató: Európa Tanács

- **A rendészeti szervek gyűlölet-, illetve homofób bűncselekmények felderítésével kapcsolatos kapacitásának bővítése**

A bizottság partnerként vesz részt a Görögországra, Olaszországra és Magyarországra kiterjedő projektben, amelynek célja, hogy képzési anyagot dolgozzon ki rendőrök, bírák, ügyészek és ügyvédek számára a gyűlölet-, illetve homofób bűncselekmények felderítésével kapcsolatban, majd pedig próbaképzéseket tartson valamennyi célcsoport számára. A képzési anyagok elkészültek, a képzésekre 2015-ben és 2016-ban került sor.

Támogató: Európai Bizottság

- **Fogvatartási helyek megfigyelése**

A bizottság 2015-ben is folytatta a fogvatartási helyek monitorozását. A szabálysértési elzárást foganatosító intézményeken kívül megfigyelőink a Hajdú-Bihar Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben és a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet II. objektumában tettek látogatást.

Támogató: Oak Foundation

A menedékhez való jog

- **Szakmai eszmecsere, érdekérvényesítés és képzés az őrizet alternatíváinak európai megvalósításáért (MADE-REAL)**

Az Európai Menekültügyi Tanács (ECRE) által koordinált projekt célja, hogy előmozdítsa a menekültügyi őrizet alternatíváinak alkalmazását az uniós tagállamokban, e körben feltárja a példaértékű gyakorlatokat és a különösen problémásnak ítélt gyakorlatú országok számára testreszabott képzési anyagot dolgozzon ki. 2015-ben két szeminárium keretében került sor a képzési anyag bemutatására.

Támogató: Európai Bizottság

- **Kínzásátúléllők multidiszciplináris támogatása**

A Cordelia Alapítvány által koordinált magyar-bolgár projekt célja, hogy mindkét országban a kínzásáldozat menedékkérők a lehető leghamarabb hozzáférjenek a szakszerű jogi, pszicho-szociális és orvosi segítséghez, valamint az őket megillető nemzetközi védelemhez és rehabilitációs szolgáltatásokhoz; csökkenjen a kínzásáldozatok fogvatartása; továbbá hogy kialakuljon a multidiszciplináris segítségnyújtás példaértékű módszertana. 2015-ben két képzésre került sor, valamint a két szervezet folyamatosan monitorozta a menedékkérők fogvatartására szolgáló intézményeket.

Támogató: Európai Bizottság

- **Fenntartható menedékjogi oktatással a menekültek hatékonyabb védelméért**

A projekt célja, hogy fejlessze a hozzáférést a magas színvonalú menedékjogi oktatáshoz Latin-Amerikában, a Közel-keleten és Észak-Afrikában, valamint a szovjet utódállamokban, a Refugee Law Reader és a jogklinika módszertan segítségével. 2015-ben Latin-Amerikában került sor nemzetközi menedékjogi kurzus szervezésére egyetemi oktatók számára a Refugee Law Reader szerkesztőinek bevonásával.

Támogató: ENSZ Menekültügyi Főbiztossága

- **Hozzáférés a jogi segítséghez és a rehabilitáláshoz**

A Magyar Helsinki Bizottság által koordinált nemzetközi projekt (ACESO) célja, hogy biztosítsa a kelet-mediterrán és balkáni útvonalon érkező kínzástúlélő menedékkérők hozzáférést a magas színvonalú, hatékony és fenntartható rehabilitációhoz, orvosi/mentálhigiénés ellátáshoz és jogi segítséghez. Ennek keretében 2015-ben a Cordelia Alapítvánnyal közös tényfeltáró látogatásra és képzésre került sor Görögországban és Horvátországban.

Támogató: Európai Bizottság

- **A kísérő nélküli gyermekekre vonatkozó befogadási sztenderdek fejlesztése**

Részvétel egy az Európai Menekültügyi Tanács (ECRE) által koordinált nemzetközi projektben, amely a kísérő nélküli kiskorúak helyzetét vizsgálja öt EU tagállamban, köztük a magyar integrált elhelyezést a főtí Gyermekközpontban. A Helsinki Bizottság saját kutatása alapján 2015-ben jelentést írt a független skót gyámügyi rendszerről, amellyel a kiskorú menekülteket segítik.

Támogató: Európai Bizottság

- **Jogi tanácsadás fogvatartott és dublini eljárásban résztvevő menedékkérők számára**

A projekt célja, hogy a jellemzően nyugat-európai országokból, dublini eljárás keretében visszaadott menedékkérők védelemhez való hozzáférést elősegítse. 2015-ben a Helsinki Bizottság jogi tanácsadást nyújtott a balassagyarmati közösségi szálláson és a vámoszabadi befogadó állomáson valamint rendszeres monitorozta a menedékkérők dublini eljárás keretében történő visszaadását.

Támogató: Pro Asyl

- **Jogászok közötti információcsere az alapjogok EU-n belüli védelmére**

Az Európai Menekültügyi Tanács (ECRE) által koordinált projekt célja, hogy előmozdítsa az Európai Unió Alapjogi Chartájában foglalt emberi jogi normák alkalmazását a menekültügy terén. Ennek érdekében a projekt keretében megvalósul egy összeurópai kutatás a luxemburgi bíróság menekültügyi döntéseinek tagállami szintű hatásairól és sor kerül négy civil szervezet, jogászok, bíróságok és hatóságok számára tartott képzésre Cipruson, Magyarországon, Olaszországban és Írországban. A projekt eredményeként számos bírósági döntés-összefoglalóval gazdagodik az Európai Menedékjogi Adatbázis (EDAL). 2015-ben a Magyar Helsinki Bizottság szakértője képzést tartott Cipruson. Magyarországon 2016-ban kerül sor képzésre, melynek előkészítése 2015-ben zajlott.

Támogató: Európai Bizottság

- **Menekültügyi Információs Adatbázis**

A Menekültek és Száműzöttek Európai Tanácsa (ECRE) által koordinált projekt célja, hogy objektív és naprakész információt biztosítson az egyes uniós tagállamok menekültügyi rendszereinek működéséről. A Helsinki Bizottság 2015-ben két alkalommal frissítette a magyar menekültügyi rendszerről szóló leírást.

Támogató: Európai Integrációs és Migrációs Program (EPIM)

- **Menedékkérők hatékony jogvédelme és a védelemhez való hozzáférés vizsgálata**

A projekt célja, hogy a Magyarországra érkező, nemzetközi védelemre szoruló külföldiek színvonalas és ingyenes jogi segítségnyújtáshoz, illetve az ügyüket illetően naprakész és érthető információkhoz jussanak.

A Magyar Helsinki Bizottság az országban az egyetlen civil szervezet, amely magas szakmai színvonalon rendszeres, ingyenes jogi segítséget nyújt a rendőrségi őrzött szállásokon (Nyírbátor, Kiskunhalas, Győr, Repülőtéri Rendőri Igazgatóság), valamint a BAH nyitott befogadó állomásain (Debrecen, Bicske, Vámoszabadi) és őrzött befogadó központjaiban (Békéscsaba, Nyírbátor, Debrecen) tartózkodó külföldi állampolgároknak. Jogász és ügyvéd kollégáink a menedékkérelmi eljárás közigazgatási és bírósági felülvizsgálati szakáiban is ingyenesen képviselik a menedékkérelmeket. 2015-ben a Magyar Helsinki Bizottság jogász és ügyvéd kollégái 1893 külföldinek nyújtottak ingyenes jogi segítséget és 331 esetben biztosítottak jogi képviseletet.

Támogató: ENSZ Menekültügyi Főbiztossága

- **Jogi segítség kínzásáldozat menedékkérőknek**

A projekt célja, hogy a Magyarországon menedéket kérő kínzásáldozatok a lehető leghamarabb hozzáférjenek a szakszerű jogi segítséghez és az őket megillető nemzetközi védelemhez. A projekt keretében 2015-ben a Magyar Helsinki Bizottság kínzásáldozat menedékkérők részére jogi segítséget nyújtott Debrecenben és Békéscsabán, valamint kínzásáldozat menedékkérők jogi képviseletét vállalta a menedékkérelmi eljárásban.

Támogató: ENSZ Kínzásáldozatok Önkéntes Pénzalapja

- **Médiaszakemberek képzése a befogadó társadalomért**

A projekt célja, hogy feltárja és javítsa a magyar sajtóban megjelenő "migránsképet", leküzdje az ott megjelenő negatív sztereotípiákat, javítsa az újságírók tájékozottságát, valamint hogy fenntartható modellt dolgozzon ki a migrációs újságírás színvonalas egyetemi oktatására. A projekt keretében a Magyar Helsinki Bizottság médiakutatást végzett és ez alapján tanulmány készített. Három szakmai konzultációra és újságíró képzésre került sor szerkesztőkkel, és egy a migrációs újságírásra vonatkozó etikai kódex előkészítésére, valamint a "Külföldiek Magyarországon" című sajtókiadvány felújítására és megjelentetésére.

Támogató: Európai Integrációs Alap / Belügyminisztérium

- **Uniós szintű hozzáférés az objektív szavahihetőség-vizsgálathoz szükséges tudásanyaghoz (CREDO 2)**

A kezdeményezés célja, hogy kutatás és képzés segítségével javítsa a szavahihetőség vizsgálatának objektivitását és minőségét az Európai Unióban, és e célra innovatív és fenntartható képzési módszereket dolgozzon ki. A Magyar Helsinki Bizottság koordinálta a nemzetközi projektet, részt vett nemzetközi szakmai találkozókön, valamint hozzájárult a tankönyv és a külföldi képzések előkészítéséhez.

Támogató: Európai Bizottság, Európai Menekültügyi Alap Közösségi Akciók

- **A Visegrádi négyek és a Nyugat Balkán menekültügyi információ és tudásmegosztó projektje**

Részvétel egy nemzetközi projektben, amelynek célja, hogy a menekültügy terén szerzett szakmai tapasztalatokat megossza a nyugat- balkáni országok és a visegrádi országok között. 2015-ben sor került egy magyarországi szakmai találkozóra és a magyar tapasztalatokról készült kutatási anyag előkészítésére.

Támogató: Visegrádi Alap

- **Menekültválság Magyarországon: Menedékkérők hatékony jogvédelme és a védelemhez való hozzáférés vizsgálata**

A Nyílt Társadalom Alapítvány 2015-re irányuló, egy éves támogatása arra irányul, hogy a különböző menekültügyi őrzött befogadó központban, különböző idegenrendészeti őrzött szálláson a Helsinki Bizottság ügyvédei rendszeres látogatásokat és jogi segítségnyújtást végezzenek el.

Támogató: Nyílt Társadalom Alapítványok Hálózata

- **Menekültek családgyesítési projektje**

A projekt azon menekültek családgyesítéséhez nyújt korlátozott és kiegészítő jellegű anyagi segítséget, akik a Magyar Helsinki Bizottságtól jogi segítséget kapnak a családgyesítési eljárásban, de e nélkül a támogatás nélkül nem tudnák családjukat Magyarországra hozni. A támogatás felhasználásra 2016-ban kerül sor.

Támogató: The Unitarian Universalist Service Committee

Az emberi jogi tanácsadó program működése

Az alapjogsértések áldozatainak jogi tanácsadást és egyes ügyekben ügyvédi képviseletet nyújtó programhoz fordulók száma 2015-ben 2 164 volt, ami 169%-os növekedést jelent az előző évhez képest. A panaszok között különösen jelentős számban jelentek meg az alábbi típusú megkeresések:

- 994 börtönzsúfoltsággal kapcsolatos panasz;
- 340 menekültügyi és idegenrendészeti panasz;
- 29 hatósági bántalmazással kapcsolatos panasz;
- 43 előzetes letartóztatással kapcsolatos panasz;
- 34 panasz érintette a börtönbeli egészségügyi ellátást;
- 41 panasz rendőrségi eljárással kapcsolatban; és
- 136 panasz a tisztességes büntetőeljárás hiányával összefüggésben.

A tanácsadó program ügyei közül kiemelt figyelmet kapott az Emberi Jogok Európai Bíróságának a Varga és társai kontra Magyarország ügyben hozott iránymutató döntése, amely 2015 márciusában megállapította, hogy Magyarországon a börtönök zsúfoltsága rendszerszintű problémát jelent, és felhívta a magyar kormányt, hogy fél éven belül dolgozzon ki akciótervet a zsúfoltság csökkentésére és a megfelelő jogorvoslatok megteremtésére.

Támogató: Oak Foundation és Nyílt Társadalom Alapítványok Hálózata

Budapest, 2016. március 18.

dr. Kádár András Kristóf és dr. Pardavi Márta
társelnökök, Magyar Helsinki Bizottság